

БЪЛГАРСКА
НАРОДНА БАНКА

Ръководни Принципи за Управление на Риска

Въведение

Посочените в настоящия документ ръководни принципи следва да се вземат предвид от банките в рамките на Процеса на надзорен преглед по Втори стълб и да се прилагат от институциите като част от Вътрешния анализ на адекватността на капитала (ВААК) и от БНБ - като част от Процеса на надзорен преглед и оценка (НПО). Ръководните принципи за управление на риска се прилагат пропорционално¹ от всяка банка, обект на надзорен преглед и оценка.

Ръководни принципи за управление на риска

Управление и политика за поемане на риск

1. Изградената политика за поемане на риск на дадена банка е един от ключовите елементи на ефективното управление на риска. Една от предпоставките за изграждане на такава политика, засягаща риска, е създаването на цялостна (т.е. обхващаща всички видове риск, бизнес линии и съответните функции) и независима функция по управление на риска под пряката отговорност на директора за управление на риска или на отговорните ръководни лица, в случай че не е назначен такъв директор, при спазване на принципа на пропорционалност.
2. Компетентният орган за управление е отговорен за контрола над отговорните ръководни лица, а също и за установяването на добри бизнес практики и стратегическо планиране. Следователно, от първостепенно значение е компетентният орган за управление, по силата на своите правомощия, да бъде добре запознат с естеството на дейността и свързаните с нея рискове. Лицата, отговарящи за изпълнението на тези функции, е необходимо да бъдат компетентни по въпросите, свързани с техните отговорности. Това включва и адекватно познаване на дейностите на банката, за които не отговарят пряко.
5. Всеки служител в банката следва да бъде добре запознат с отговорностите си, свързани с установяването и отчитането на съответните рискове и с други задължения в рамките на организацията и свързаните с тях отговорности. Политиката за поемане на риск следва да се спазва в бизнес звената в банката и обхваща всички относими финансови и нефинансови рискове (например репутационен риск). Политиката за управление на риска се формулира на базата на дейността на всички бизнес единици, и рисковете се оценяват не само отдолу нагоре, но също и влиянието им върху набора от бизнес линии.
6. Институциите прилагат последователна политика за поемане на риск и създават надеждно управление на риска, допълвано от практики за обмен на информация, като всички тези елементи се адаптират към големината и сложността на организацията и рисковия профил на съответната банка или банкова група.

¹ Съгласно принципа на пропорционалност, насоките за институциите и надзорните органи трябва да се прилагат по пропорционален начин и да отразяват характера, мащаба и сложността на дейността на институциите (виж: Указание за приложението на процеса за надзорен преглед).

7. Управлението на риска (напр. отговорности, рисков толеранс и рисков апетит, и т.н.) се документира и актуализира по подходящ начин. Служителите следва да бъдат подходящо информирани за механизмите за управление на риска, като се вземат предвид информационните им нужди, съответстващи на задълженията им в рамките на банката. Рамката за управление на риска е обект на независим преглед.

Рисков апетит и рисков толеранс

8. Нивото на рисковете, които банките са склонни да поемат, е ограничено от регулаторната рамка, предвид на това, че социалната цена на обявяването на една банка в несъстоятелност обикновено надвишава риска за нейните акционери и ръководството ѝ. Рисковият апетит и рисковият толеранс зависят не само от вътрешното желание за избягване на риска, но също и от стратегията на банката и текущата макроикономическа среда. За да се гарантира сигурността на банката, най-често надзорните ограничения са под формата на различни капиталови и ликвидни изисквания.

9. Банките проявяват своя рисков апетит и рисков толеранс в различни форми, включващи определяне на целеви кредитен рейтинг или целева норма на доходност на собствения капитал (понякога, но не винаги, придружени от целево ограничение за промяната на тази доходност). Важно е банките да си поставят такива цели и тези цели да бъдат съвместими помежду си, а също и съвместими със задължението на институцията да поддържа риска в рамките на ограниченията, наложени от надзорната рамка за капитала и ликвидността.

10. При установяване на нивата на рисков апетит или рисков толеранс, банката взема предвид всички рискове, които са свързани с дейността ѝ, включително и тези, произтичащи от задбалансови сделки.

11. Компетентният орган за управление и съответните ръководни лица са отговорни за определяне на рисковия апетит и рисковия толеранс на банката на нива, които да съответстват на нейното стабилно функциониране и на стратегическите ѝ цели.

12. Задълженията на компетентния орган за управление и отговорните ръководни лица по отношение на контрола на риска се определят точно и ясно. Органът за управление отговаря за определяне на нивото на рисков апетит и рисков толеранс на банката и за периодичното преразглеждане на допустимите нива – като се има предвид информацията (напр. технически анализ във връзка с рисковия толеранс), предоставена от функцията по управление на риска или, при необходимост, от одитния комитет (или негов еквивалент).

13. Отговорните ръководни лица следят за ежедневното управление на риска, под контрола на компетентния орган за управление. Заради рисковия характер на банковата дейност и на икономическата среда, измерването на риска се преразглежда редовно и задълбочено по отношение на стратегическите цели, рисковия апетит и рисковия толеранс на банката. Отговорните ръководни лица гарантират, че банката определя лимити за кредитен, ликвиден и пазарен риск, както и други ограничения за рисковете, които отговарят на общия рисков апетит

и рисков толеранс на институцията, дори и в периоди на влошена икономическа среда. За тази цел, банките създават процедури, които гарантират, че поетите рискове са в рамките на ограниченията и общите лимити остават съвместими с общия рисков апетит и рисков толеранс.

Ролята на директора за управление на риска и функцията по управление на риска

14. Всяка банка назначава лице, което отговаря за изпълнението на функцията по управление на риска в рамките на цялата организация и координира дейността на другите звена, свързана с рамката за управление на риска. Обикновено такава лице е директора за управление на риска. В случаите, когато характеристиките на банката (по-конкретно нейният размер, организацията и характера на дейността) не оправдават възлагането на тази отговорност на специално назначено лице, управлението на риска може да бъде възложено на лицето, отговарящо за вътрешния контрол.

15. Директорът, отговорен за управлението на риска, трябва да бъде достатъчно независим и да заема отговорна позиция, за да може да участва в процеса на вземане на решения в банката, вкл. като блокира някои от тях. Позицията на директора за управление на риска в рамките на банката следва да му позволява да комуникира директно с компетентния орган за управление по отношение на неблагоприятни развития, които не са в съответствие с рисковия апетит, рисковия толеранс и бизнес стратегията на банката. Директорът за управление на риска докладва директно и на УС/СД, на одитния комитет (или негов еквивалент).

16. Директорът за управление на риска следва да има познания и опит, които са подходящи и отговарят на рисковия профил на институцията. Директорът за управление на риска изпълнява основна роля за информирането на компетентния орган за управление и отговорните ръководни лица с цялостния рисков профил на банката.

17. Функцията по управление на риска следва да бъде обезпечена с познания и опит, които съответстват на рисковия профил на банката. Тя играе основната роля при определянето, измерването и оценката на всички рискове, на които е изложена банката. Нейните отговорности включват надзор и одобрение на системите за вътрешен рейтинг и моделите за оценка на риска, както и анализ на рисковете, свързани с нови продукти и извънредни сделки.

18. Функцията по управление на риска участва активно, още в ранен етап, в изготвянето на стратегията на банката и при вземането на решения, засягащи дейността ѝ.

19. Банките гарантират, че функцията по управление на риска е независима от оперативните звена, чиято дейност контролира. Нейната позиция в организацията ѝ дава възможност за взаимодействие с тези единици, както и достъп до информацията, която е необходима за изпълнението на нейните задачи. Функцията по управление на риска във всички случаи следва да се изпълнява независимо от функцията по вземане на решение.

20. Управлението на рисковете не се ограничава само до функцията по управление на риска. То следва да бъде част от задълженията на ръководството и служителите във всички сфери на дейност и те трябва да бъдат наясно с тяхната отговорност в това отношение.

21. Компетентният орган за управление и отговорните ръководни лица гарантират, че ресурсите за изпълнение на функцията по управление на риска са количествено и качествено достатъчни за изпълнение на поставените цели. Тези ресурси следва да бъдат в съответствие с управлението на риска в банката и стратегическите ѝ цели. Те включват подходящи служители с достатъчно опит и квалификация, информационни системи и поддръжка, достъп до вътрешна и външна информация, необходима за изпълнение на функцията по управление на риска.

Рисково моделиране и интеграция на управлението на риска

22. Банките установяват и управляват всички рискове, засягащи дейността им на ниво бизнес звено и на ниво група, независимо от характера на експозицията (договорна, условна, балансова, задбалансова или др.).

23. Банките трябва да се стремят да избягват прекомерната зависимост от конкретна методология или модел за оценка на риска. Техниките за моделиране и управлението на риска представляват само част от системата за управление на риска и винаги се подлагат на експертна оценка.

24. Модели, които показват, че банката има много висока доходност на икономическия капитал, в действителност могат да показват недостатъци на самите модели (като неотчитане на всички значими рискове), отколкото изключителна стратегия или доброто ѝ изпълнение от страна на банката.

25. Решенията, свързани с определяне на нивата на поеманите рискове, не следва да се основават само на количествена информация или резултати от модели, но и се вземат предвид и практическите и концептуалните ограничения на показателите и моделите, като се използва качествен подход, включващ експертна оценка и критичен анализ. Вземат се под внимание и съответните тенденции и данни за макроикономическата среда и се определя потенциалното им въздействие върху експозициите и портфейлите на банката. Тези оценки задължително се включват при вземането на важни решения по отношение на риска. Банките трябва да вземат предвид, че резултатите от стрес-тестовете са силно зависими от ограниченията и допусканията на моделите, по-специално от тежестта и продължителността на шока и базисните рискове.

26. Институциите възприемат интегриран подход при третирането на всички относими рискове. Когато се въвеждат нови продукти или дейности, институциите оценяват съответните рискове в рамките на техния интегриран подход за управление на риска.

27. Банките създават и периодично използват прозрачни канали за комуникация, така че компетентният орган за управление, отговорните ръководни лица, бизнес

линиите, функцията по управление на риска и другите контролни функции да могат да обменят информация, свързана с измерването, анализа и наблюдението на риска.

28. Вътрешните процедури и информационните системи на банката следва да са съвместими и да бъдат достатъчно надеждни, за да позволяват откриването, общото измерване и цялостното наблюдение на всички източници на относими рискове, а при необходимост, и по отделни звена, бизнес линии и портфейли.

Политика и процес за одобрение на нови продукти

29. Банките разполагат с вътрешно одобрена и добре документирана политика за одобрение на нови продукти, която засяга не само разработването и одобрението на напълно нови продукти, но и значителни промени в характеристиките на съществуващите продукти.

30. Политиката за одобрение на новите продукти обхваща всички аспекти на решението да се навлезе на нови пазари или да се работи с нови продукти, включително и определението за "нов продукт/пазар/бизнес", което ще бъде използвано в рамките на организацията; вътрешните функции, които ще участват в процеса на вземане на решения (евентуално с помощта на временен комитет; както и други въпроси, свързани с предприемането на нова дейност (модели на ценообразуване, печалби и загуби, програмно осигуряване, организация на обработването на новите сделки, инструменти за управление на риска и др.).

31. Новите продукти, пазари и дейност следва да се анализират внимателно, за да бъде сигурна банката, че разполага с необходимите вътрешни инструменти и опит, за откриване и наблюдаване на рисковете, свързани с тях.

32. Функцията по управление на риска участва в процеса на одобрение на нови продукти или при извършване на значителни промени в съществуващите продукти. Те също следва да имат ясна представа за процеса по въвеждане на нови продукти (или съществени промени в характеристиките на предлаганите продукти) в различните бизнес линии и портфейли, и да имат правомощия да изискват промените в съществуващите продукти да преминават през процеса за формално одобрение на нови продукти.